

Voortgangsrapportage Q3 en Q4 2016

1. Samenvatting (dashboard)

Onderstaand dashboard geeft een overzicht van de voortgang van het afgelopen halfjaar.

	Voortgang algemeen	Evt. Toelichting
Algemeen		
SMART-doelen 2016	doelen grotendeels behaald. 	<ul style="list-style-type: none"> • 1 factuur is gerealiseerd voor standaarden die volledig in beheer zijn bij BIM Loket! Bekendheid aanspreekpunt groeit. • Nat. Model BIM Protocol is opgeleverd en in beheer genomen (positieve reacties). Verdere uitwerking BIM Protocol is gekoppeld aan oplevering BIR BIM Protocol (coproductie), deze is vertraagd en zal vermoedelijk Q1 2017 worden opgeleverd. • CB-NL heeft eerste ervaringen opgedaan met koerswijziging van push naar pull , klantervaring vanuit gemeente Amsterdam (project Zuidasdok) positief, daarnaast loopt met 3 bouwbedrijven en Bouwend NL een Proof of Concept. Communicatie aanpak ontwikkeld en organisatie vernieuwd, er is nieuw elan!
Lobby		Moet nog concreter worden, via Bouwagenda lijn met hulp en initiatief van BIR.
Financiën		Uitputting begroting voorzien.
Synergieprogramma		
Cluster Voorlichting en adoptie		
Cluster Gez.beheer		
Cluster IT/(int)aanluiting		
Beheerprogramma BIM Loket		
COINS		
NLCS		
NL/SfB – GB CAS		

Nat BIM Prot		
VISI		
CB-NL		
IFC		

2. Voortgang algemeen en financiën

Korte toelichting

De voortgang ligt op schema. Smart-doelen 2016 zijn behaald voor zover in onze invloedssfeer. Overige deliverables in synergie- en beheerprogramma zijn grotendeels behaald, enkele zaken zijn vertraagd zoals deels eerder gemeld. Het Nationaal Model BIM Uitvoeringsplan werd in oktober opgeleverd en zeer goed ontvangen in het netwerk. Het is in beheer genomen bij het BIM Loket. In oktober vond ook ondertekening van de Citydeal plaats, waarin BIM Loket participeert om met de open standaarden bij te dragen aan open platform voor de digitale woonomgeving. Andere mijlpalen waren de dialoog met software ontwikkelaars en leveranciers die op gang is gekomen, en de oplevering van een eerste versie van de Atlas van de open BIM-standaarden. Een mooie inventarisatie die inzicht geeft in de samenhang. Hiermee wordt beter duidelijk wat we in handen hebben, een basis om verder keuzes te maken. Hierbij zal ook aanvullend de invalshoek vanuit het gebruik in beeld worden gebracht, capaciteit hiervoor is gepland in 2017. Een hoogtepunt vormde de BIM Loket Kennisdag in oktober. In het beheerprogramma is hard gewerkt, met dank ook aan de vele in-kind bijdragen, en is op veel fronten voortgang geboekt. De helpdesk wordt ook steeds beter gevonden, en leidt ook tot verbeteringen in de standaarden!

De evaluatie BIM Loket waar de BIR om vroeg, is op verzoek uitgevoerd in de vorm van een zelfevaluatie. Dit bleek, ondanks aangeboden hulp, veel werk met zich mee te brengen. Het bracht het gesprek over BIM Loket verder op gang (eindresultaat zie website). We ontvingen tot onze vreugde in december een brief van de BIR met felicitaties over resultaten tot op heden en toezegging voor vervolg voor de komende 2 jaar. Naar aanleiding hiervan vindt momenteel een onderzoek plaats ter verbetering governance structuur BIR en BIM Loket, in opdracht van de BIR. Jaarplan 2017 is met hulp van het netwerk tot stand gebracht en vastgesteld (zie website), de bijdrage vanuit de B&U is met behulp van onder andere Schiphol en Uneto-VNI nu beter ingeregeld. Het opstellen van het Jaarplan kostte veel inspanning mede door onduidelijkheden over het kader, het kostte daarnaast veel moeite de begroting sluitend te krijgen. We kijken terug op een intensief jaar, waarin het 'clubhuis' is neergezet, partijen elkaar beter hebben leren kennen, we stappen hebben gezet rond de open standaarden en met veel plezier uitkijken naar het verder brengen in 2017.

Samenvatting knelpunten/risico's

- De Bouwagenda is een mooie kans voor BIR en BIM Loket, het is nodig dat BIR initiatief neemt om met input daarvoor te komen en lobby verder vorm te geven, i.s.m. Bestuur BIM Loket.
- Verbetering governance-structuur met ook B&U beter aan boord is aandachtspunt.
- Werken aan meer zichtbaarheid en transparantie in beheerprogramma, o.a. in kind bijdragen

3. Voortgang synergieprogramma

3.1 Cluster Voorlichting en adoptie (Jacqueline Meerkerk)

	Algemeen	Organisatie	Tijd	Geld
<i>Cluster Voorlichting en adoptie</i>				

Toelichting voortgang werkpakketten:

De communicatie- en adoptiestrategie is afgerond (zie website). Het werkpakket adoptie loopt goed maar is arbeidsintensief. Er heeft een succesvolle workshop Smaakmakerssessie met stakeholders plaatsgevonden. Daarnaast was de BIM Loket Kennisdag in oktober uitverkocht en een groot succes, resultaten werden zichtbaar, kennis gedeeld en het bruiste van energie. Dit alles dankzij grote bijdragen vanuit de Kennisinstellingen en het netwerk, het BIM Loket werd zichtbaar als 'clubhuis'. Een flyer met de resultaten is beschikbaar op de website en de wens is om van deze dag een jaarlijkse traditie te maken. De bedrijfsbezoeken 2016 afgerond, alle financiers zijn bezocht en hebben input gegeven en feed-back om nog beter aan de verwachtingen te kunnen voldoen. BIM Loket was co-organizer van het internationale GeoBIM congres in Amsterdam in december en heeft daar met hulp van Geonovum en BIR input geleverd, het congres is goed ontvangen. Presentaties zijn verzorgd op onder andere Gebruikersdag TMC Summerschool, Cadac Summit, GeoBusiness BIM werkgroep. Via ingang Bouwcampus hebben waren we als BIM Loket aanwezig op congres van Vereniging van Gemeente Secretarissen, dit was interessant en efficiënt! LinkedIn groep BIM Loket is opengesteld, eerste ervaringen doen we op. Enquete adoptie van open standaarden is uitgevoerd (ca 150 reacties), resultaten worden verwerkt. Er is meegewerkt een totstandkoming van Citydeal in het kader van Agenda Stad via netwerkcontact I&M en EZ (zie verder onder paragraaf 3.3). Via website verder steun gegeven aan uitdragen BIM Basis ILS bleek een groot succes, de teller staat eind december op bijna 100. Website 16.000 keer bezocht in juli-december, en 4x nieuwsbrieven, artikelen (Stadswerk, GIS Magazine, CAD Magazine), flyer Gemeenten en BIM, Kennisbericht over de BIM Loket Kennisdag. Brochure is vertaald naar het Engels. Bijdrage aan zelfevaluatie BIM Loket (o.a enquete).

Knelpunten/risico's: De beschikbare hoeveelheid tijd (en geld) is krap. Mede daardoor hebben we onder meer de vernieuwing van de website moeten faseren. Het is positief dat er veel interesse is voor BIM Loket, het naar buiten treden kost echter wel de nodige (voorbereidings)tijd. Daarnaast vereist de netwerkfunctie van het BIM Loket een zorgvuldige afstemming in de communicatie, ook dit is arbeidsintensief. Dit jaar heeft de focus gelegen op het neerzetten van het BIM Loket, volgend zullen jaar de banden met de individuele standaarden verder worden aangehaald.

3.2 Cluster Gezamenlijk Beheer (Jan-Pieter Eelants)

	Algemeen	Organisatie	Tijd	Geld
<i>Cluster Gezamenlijk Beheer</i>				

Toelichting voortgang werkpakketten:

Integratie beheerorganisaties

De beheersorganisaties van VISI en COINS zijn actief op zoek naar mogelijkheden om de organisaties en beheerprocessen meer op elkaar af te stemmen. 26 september is een LEF sessie met beide beheersorganisaties gehouden. De uitkomsten daarvan zijn bemoedigend. In de LEF-sessie bleek dat er naast veel gemeenschappelijkheden, ook gezamenlijke dromen zijn. Beide beheerorganisaties zien veel in gezamenlijke ontwikkeling en synergie tussen de beide beheerorganisaties. De visies sluiten op elkaar aan. En er is ook een gezamenlijk pad tot integratie geschetst. In de sessie zijn de Terms of Reference besproken die kaders vormen voor de besluitvorming. De samenwerking tussen de VISI en COINS organisaties zal geleidelijk aan steeds verder geïntensiveerd worden (b.v. van gezamenlijke vergadering, gescheiden agenda's naar een gezamenlijke agenda en gezamenlijke acties). Besloten is om de resultaten eerst te bespreken in de afzonderlijke groepen alvorens over te gaan tot gezamenlijke vergaderingen.

Beheerdersoverleggen. Op 12 mei heeft het eerste beheerdersoverleg op de Bouwcampus plaatsgevonden. De daarop volgende overleggen zijn in september en oktober geweest. De overleggen hebben nog niet de juist vorm en inhoud gevonden. Met name de vertegenwoordigers van de partnerstandaarden zijn in de overleggen afwezig, waardoor het gesprek over afstemming voorsnog uit blijft en geen vorm kan krijgen. De focus wordt nu eerst gelegd op het beheerdersoverleg van de standaarden in het BIM Loket. De helpdesk functioneert goed, er is orientatie op een systeem om verder op te kunnen schalen. Er zijn contacten met samenwerking op Bouwcampus rond opleiding/ondersteuning "BIM Campus", er is een gezamenlijke ruimte in gebruik de samenwerking moet nog verder vorm krijgen.

Betrokkenheid Leveranciers en ontwikkelaars. Met het Ministerie van Economische Zaken en het Forum Standaardisatie zijn gesprekken gevoerd voor subsidie voor het opzetten van een Leveranciersmanifest. Vlak na de zomer zijn hiervoor subsidies verleend. Doelstellingen van het Leveranciersmanifest zijn: Leveranciers binden aan BIMloket, bevorderen implementatie van open-BIM Standaarden in software, gebruiksgegevens verzamelen via leveranciers (cases, gebruikersgegevens), gebruikers informeren (in later stadium). In september is een eerste bijeenkomst georganiseerd voor de software leveranciers gehouden. Het was duidelijk dat het idee van het BIM Loket voor een Leveranciersmanifest nog te vroeg kwam omdat van de kant van ontwikkelaars en leveranciers nog veel vragen bestonden rondom het BIM loket zelf. De deelnemers zoeken bovendien naar waarborgen dat de weergegeven informatie toetsbaar is en gehandhaafd wordt, zodanig dat de informatie juist, betrouwbaar en actueel is. Een belangrijke randvoorwaarde is hierbij de neutraliteit van het BIM Loket. De belangrijkste meerwaarde is te behalen als het Leveranciersmanifest duidelijkheid aan de gebruiker verschaft. Hierbij zijn de leveranciers vooral op zoek naar de meerwaarde die de gebruikers zien in een manifest en de bijbehorende gebruikerswensen. Zij adviseerden het BIM Loket om de gebruiker te betrekken om die te vragen naar de meerwaarde van een dergelijk manifest. Ondertussen is het BIM Loket begonnen met voorbereidende werkzaamheden zoals het opstellen van teksten en het organiseren van een bijeenkomst voor gebruikers in januari 2017.

Knelpunten/risico's: Het beschikbare budget voor het cluster was dit jaar te krap om alle ambities te kunnen realiseren. Hierom is in de laatste maanden van het jaar nog een beperkt budget beschikbaar gekomen om de belangrijkste lopen zaken af te kunnen wikkelen.

3.3 Cluster IT en Internationale aansluiting

	Algemeen	Organisatie	Tijd	Geld
<i>Cluster IT / Internationale aansluiting</i>				

Toelichting op de werkzaamheden

- In okt 2016 is de verantwoordelijkheid voor dit cluster – via een periode van ‘gedeeld clustertrekkerschap’ – overgegaan van Martijn de Riet naar Dik Spekkink.
- De belangrijkste ‘deliverable’ van het cluster is de “Atlas van Open BIM Standaarden”, waarin de twaalf standaarden die binnen het BIM Loket worden gecoördineerd, zijn beschreven, inclusief hun onderlinge relaties en raakvlakken. De Atlas vormt voor de komende jaren een uitgangspunt voor activiteiten van het BIM Loket in het algemeen en het cluster IT/Internationale aansluiting in het bijzonder, gericht op het realiseren van optimale synergie tussen de Open BIM Standaarden. Het is een mooie inventarisatie, die de breedte van het palet zichtbaar maakt, en daarmee ook de discussie aanzwengelt over te maken keuzes en de invalshoek vanuit de business. Voor deze invalshoek is in het cluster Voorlichting en Adoptie in 2017 een actie voorzien voor nadere uitwerking.
- In 2016 is de Europese normcommissie CEN/TC 442 “Building Information Modelling” van start gegaan. Het BIM Loket is vertegenwoordigd in elk van de vier werkgroepen van deze normcommissie. Onder de vlag van het BIM Loket, cluster IT/Internationale aansluiting komen de Nederlandse vertegenwoordigers periodiek bijeen om te bespreken wat er speelt in de TC 442 en zijn werkgroepen. Zij bereiden de Nederlandse bijdragen voor die – via de normcie NEN 381184 - zullen worden ingebracht bij de vier werkgroepen. Tevens stemmen zij zo goed mogelijk af wie welke werkgroepvergaderingen dient bij te wonen (‘niet gezien worden’ betekent doorgaans ‘niet gehoord worden’). Uitgangspunt is om de beperkte capaciteit die ter beschikking staat, optimaal in te zetten en alleen vergaderingen te bezoeken als het coördinatieoverleg en/of de normcie 381184 dat noodzakelijk acht. De frequentie van dit “Overleg Coördinatie Internationale Aansluiting” wordt afgestemd op de vergadercyclus van de CEN/TC 442 werkgroepen.
- Gesprekken met STABU over het ‘open maken’ van de classificatie Bouwsystemen & Installaties (BS&I, onderdeel van STABU Bouwbreed) zijn in een vergevorderd stadium en zullen in 2017 worden afgerond.
- Mede namens de BIR is een advies uitgebracht aan een werkgroep van de ministeries van EZ, I&M en BZK inzake de City Deal “Naar een digitale woonomgeving”, op hun verzoek. Het BIM Loket zal op stuurgroepniveau en operationeel niveau participeren in de uitvoering van de City Deal. Rol: toepassing van open standaarden en daarmee voorkomen van eventuele verdor-lockins.

4. Voortgang beheer en ontwikkeling standaarden

4.1 COINS en SE-BIM

	Algemeen	Organisatie	Tijd	Geld
COINS				

Toelichting voortgang werkpakketten:

- COINS release 2.0 in april 2016 afgerond. Per 1 juli 2016 is het beheer van de standaard ondergebracht bij het BIM Loket.
- COINS 2.0 is gepubliceerd in de vorm van de COINS 2.0 Wiki (toegankelijk via de website www.coinsweb.nl) en een formele, driedelige Engelstalige publicatie onder de algemene titel "Building Information Models – Information Container for Data Drops - COINS". Deze formele publicatie is door het BIM Loket aangeboden aan de NEN-commissie 381184 "Informatie-integratie en interoperabiliteit", met de bedoeling deze in te brengen in internationale normalisatiecommissies op het gebied van BIM. Het onderwerp "Information Container for Data Drop" is inmiddels opgepakt door Werkgroep 8 (WG8) van de ISO/TC59 SC13 "House of BIM". Resultaten van WG8 zullen op hun beurt worden ingebracht in de Europese normcommissie CEN/TC 442 "Building Information Modelling".
- Voor COINS 2.0 is nieuwe software ontwikkeld in de vorm van een COINS 2.0 API en de COINS 2.0 Navigator. Deze software wordt open source ter beschikking gesteld. De COINS 2.0 API, die is gefinancierd door RWS, bezit ook validatie-functionaliteit. Dat wil zeggen dat de software kan testen of de inhoud van een COINS-container voldoet aan de COINS 2.0 standaard. De API/Validator zal in het voorjaar van 2017 worden overgedragen aan het BIM Loket. Onderzocht wordt of en op welke wijze het BIM Loket op basis van deze software een online "COINS 2.0 Validatieservice" kan aanbieden aan de markt.
- In het COINS 2.0 programma is voorzien in de begeleiding van acht praktijkcases. Voor de begeleiding van elke case is een budget van € 5.000 beschikbaar. Er zijn tot dusver vijf aanvragen gehonoreerd: praktijkcases van de provincies Gelderland en Noord Holland, ProRail, Movares en het constructieadviesbureau Verhoeven & Leenders. De laatstgenoemde case is in 2016 afgerond, uitvoering van de overige cases loopt nog tot in 2017 door. In 2017 is er nog budgettaire ruimte voor drie nieuwe praktijkcases.
- Belangrijk onderdeel van het COINS 2.0 programma is de ontwikkeling van een COINS 2.0 Referentiekader SE (Systems Engineering). De Werkgroep SE-BIM ontwikkelt daartoe in opdracht van de BIR en de 4P Stuurgroep SE een "SE Uitwisselingsmodel". De Werkgroep zal dit model in het voorjaar van 2017 in concept opleveren. Daarna start een testperiode, waarin verschillende 'subsets' van het model in combinatie met het COINS 2.0 kernmodel in de praktijk zullen worden getest. Afhankelijk van de testresultaten zal het SE Uitwisselingsmodel (en/of het COINS 2.0 kernmodel) mogelijk worden aangepast/verbeterd.
De ontwikkeling van een COINS 2.0 Referentiekader SE is in juli 2016 gestart met de uitvoering van een Proof of Concept (PoC) op basis van een eerste 'Basismodel SE', dat in april 2016 beschikbaar is gekomen. Dit "PoC Referentiekader" wordt beproefd in enkele van de bovengenoemde praktijkcases. Voor het testen van het concept SE Uitwisselingsmodel zal de COINS Technical Management Group in eerste instantie een nieuw Referentiekader SE ontwikkelen op basis van een subset van het SE Uitwisselingsmodel, dat het huidige niveau van SE bij Rijkswaterstaat en ProRail weerspiegelt.

Knelpunten/risico's:

- De doorlooptijd van de testperiode van het COINS 2.0 kernmodel + het Referentiekader SE is sterk afhankelijk van de beschikbaarheid van deskundige opdrachtnemers.
- De uitvoering van drie extra praktijkcases is afhankelijk van de aanlevering van cases door opdrachtgevers en marktpartijen.
- Uitvoering van het COINS 2.0 vanuit BIR loopt ca. een jaar achter op de planning. De opgave bleek aanzienlijk complexer dan aanvankelijk gedacht. Dit geldt niet alleen voor de ontwikkeling van het COINS kernmodel, maar zeker ook voor de ontwikkeling van het SE Uitwisselingskader (dat overigens vrijwel geheel via in kind bijdragen van de leden van de Werkgroep SE-BIM is gerealiseerd).

4.2 NLCS

	Algemeen	Organisatie	Tijd	Geld
NLCS				

Toelichting voortgang werkpakketten:

- Werkpakket 1.1 "Mapping NLCS aan CB-NL"
Dit werkpakket is in uitvoering en voor ca. 75% gereed. De overige 25% zal in het voorjaar van 2017 worden uitgevoerd (ten laste van het budget van 2016).
- Werkpakket 1.2 "Voorlichting Met NLCS van CAD naar BGT"
De geplande voorlichtingsfilm is gereed en is op de website van NLCS/BIMLoket. In het voorjaar van 2017 zal hierover nog een artikel worden geschreven voor op de website. Het zal tevens ter publicatie worden aangeboden aan CAD Magazine.
- Werkpakket 1.3 "FME-script voor omzetten van CAD naar GIS": dit werkpakket is geschrapt.
- Werkpakket 1.4 "Handleiding Met NLCS van tekenen naar modelleren"
Deze handleiding heeft de vorm gekregen van enkele instructiefilmpjes op de NLCS website, in combinatie met het resultaat van werkpakket 1.2 (zie hierboven).
- Werkpakket 2 "Update rapportage Werkgroep COINS-NLCS"
De Werkgroep heeft de uitwisseling van 3D objectgeoriënteerde informatie tussen de meest gebruikte 3D softwareapplicaties (via de IFC-standaard) getest. Op grond van de uitkomsten zal de aanbeveling voor het uitvragen van informatie over in 3D ontworpen en uitgewerkte kunstwerken worden aangepast. Tevens zullen aanbevelingen worden geformuleerd, gericht aan buildingSMART om de IFC-standaard op korte termijn uit te breiden met klassen voor GWW-objecten. De eindrapportage van de Werkgroep COINS-NLCS wordt verwacht in maart 2017.
- Werkpakket 3 "Uitbreiding NLCS voor Tram en Metro"
Er zijn voorbereidende besprekingen gevoerd met de gemeentelijk vervoerbedrijven van Rotterdam en Amsterdam. Naar verwachting zullen ook Utrecht en Den Haag aanhaken. Geleidelijk wordt toegewerkt naar commitment en een concreet werkplan voor de voorgenomen uitbreiding. Mogelijk zal dit in 2017 zijn beslag krijgen. Voor dit werkpakket moet mettertijd via de belanghebbenden aparte projectfinanciering worden geregeld.
- Werkpakket 4 "Release 5.0"
Er is in 2016 geen release 5.0 uitgebracht, mede omdat de uitbreiding voor tram en metro langer op zich laat wachten. Wel is in het tweede kwartaal release 4.1 uitgebracht. Daarin zijn enkele foutjes hersteld die nog in release 4.0 bleken te zitten. Verder is een aantal lagen (objecten) toegevoegd om een betere mapping met IMGeo mogelijk te maken.
- Werkpakket 5 "Dagelijks beheer NLCS"
Dit werkpakket is uitgevoerd conform de planning en het budget. Eén van de activiteiten in dit kader betreft de borging van de kennis over NLCS die nu bij enkele sleutelfiguren aanwezig is. Dit gebeurt in de vorm van een systematische beschrijving van de workflow tussen twee releases van de standaard, inclusief werkinstructies bij verschillende activiteiten. Deze procesbeschrijving kan model staan voor de beheerprocessen van andere standaarden die in beheer zijn bij het BIM Loket. het kennisborgings- en beheermodel van NLCS wordt in 2017 afgerond.

Knelpunten/risico's:

- Uitvoering van de werkzaamheden lopen afhankelijk van het werkpakket een tot drie maanden achter op de planning.

4.3 NL/SfB en GB-CAS

	Algemeen	Organisatie	Tijd	Geld
NL/SfB en GB-CAS				

Toelichting voortgang werkpakketten:

- Het operationele beheer van beide standaarden wordt in opdracht van het BIM Loket uitgevoerd door STABU.
- STABU heeft een concept beheerplan opgesteld voor de NL/SfB classificatie. Vanuit het BIM Loket is voorgesteld om één beheerplan te maken voor zowel NL/SfB als GB-CAS (2D CAD standaard voor de B&U-sector).
- Een handleiding voor het gebruik van de NL/SfB classificatie (hoe bepaal je in welke klasse een bepaald object thuishoort?) is nog in ontwikkeling.
- De NL/SfB classificatie is digitaal beschikbaar op de website van het BIM Loket in de vorm van een Excel-bestand en een pdf van het originele boek. Vanuit het cluster IT/Internationale aansluiting zijn bij diverse service providers offertes gevraagd voor het maken van een versie in OWL, onder andere om de uitwisseling van gegevensbestanden die verschillend zijn geclassificeerd, via CB-NL te faciliteren. Deze vielen te duur uit. In 2017 zal worden afgewogen in hoeverre een OWL-versie haalbaar en wenselijk is.
- In 2016 heeft een kleine STABU-werkgroep "De Nieuwe Lijst" (DNL) ontwikkeld. Dit is in hoofdzaak een alternatieve indeling en uitwerking van de NL/SfB-classes voor technische installaties. In het Jaarplan 2017 is opgenomen dat een verkenning zal worden uitgevoerd naar de behoefte van marktpartijen om te komen tot een update van NL/SfB op basis van DNL. Daarbij zullen ook eventuele implicaties in oenschouw worden genomen (bijvoorbeeld: kan een update tot desinvesteringen bij bedrijven leiden? Leidt de update tot mogelijke strijdigheden met bestaande NEN-normen?)
- Een update (elke update) vereist omzetting van de huidige gebruikslicentie voor NL/SfB naar een eigendomslicentie, te beleggen bij het BIM Loket. Het eigendom van de NL/SfB is formeel nu nog in handen van de internationale organisatie CIB.
- GB-CAS wordt aangeboden via de website www.gbcas.nl. Te verwachten is dat GB-CAS door de verdere implementatie van BIM steeds minder zal worden gebruikt. De standaard zal dan ook geleidelijk worden 'uitgefaseerd'.

Knelpunten/risico's:

- De NL/SfB classificatie 'concurrert' met de nieuwe classificatie Bouwsystemen & Installaties (BS&I) van STABU Bouwbreed. Overstappen op de BS&I classificatie stuit op weerstand bij het bouwbedrijfsleven, waar de NL/SfB classificatie zeer breed wordt toegepast. STABU zal daarom zelf alsnog de NL/SfB classificatie incorporeren in de STABU Bouwbreed specificatiesystematiek.
- Beheerplan en gebruikershandleiding voor NL/SfB zijn nog niet beschikbaar.

4.4 Nationaal Model BIM Protocol / Nationaal Model BIM Uitvoeringsplan

	Algemeen	Organisatie	Tijd	Geld
<i>Nationaal Model BIM Protocol / Uitvoeringsplan</i>				

Toelichting voortgang werkpakketten:

- Het Nationaal Model Uitvoeringsplan is op 1 oktober 2016 uitgebracht en gepubliceerd op de website van het BIM Loker. Het werd gepresenteerd op de BIM Loker Kennisdag en zeer positief ontvangen!!
- In februari 2017 zal de laatste hand worden gelegd aan het Nationaal Model BIM Protocol.

Knelpunten/risico's:

- De ontwikkeling van het Nationaal Model BIM Protocol vanuit BIR heeft vertraging op door capaciteitsproblemen bij de (bouw-)juristen die op zich hadden genomen om een concept op te stellen.

4.5 VISI

	Algemeen	Organisatie	Tijd	Geld
<i>VISI</i>				

Toelichting voortgang werkpakketten

Algemeen

- Het beheer van VISI is in 2016 uitgevoerd conform de opdracht van BIM Loker aan CROW. Een aantal taken/activiteiten is belegd bij BIM Loker zelf (financiering, communicatie, werven nieuwe medefinanciers/gebruikers, internationale activiteiten).
- Vier gebruikers zijn tevens *participant*. CROW houdt recht hun *participanten* bijdragen, waaruit de VISI Transactiecataloog wordt gefinancierd.
- De gemeente Leiden lijkt haar opzegging van de VISI-overeenkomst per ultimo 2017 te heroverwegen en gaat een nieuwe pilot doen.
- Het project Zuid-As Dock in Amsterdam (contractmanagement t/m as-built) zal m.b.v. VISI worden gemanaged. Daarnaast heeft Amsterdam besloten om per 1-1-2017 bij alle 'lead buyer projecten' >50K€ de volledige project-levenscyclus met VISI te gaan managen.
- De vertegenwoordiger van Rijksvastgoedbedrijf in het VISI Gebruikers Comité is bezig om de toepassing van VISI bij de renovatie van het Binnenhof van de grond te krijgen. Deze renovatie is als 'geheim' geclassificeerd; de opdrachtgever wil zekerheid dat toe te passen methoden en tools veilig zijn. Juist omdat VISI daar al over heeft nagedacht, kan dat een goede duw in de rug zijn voor de toepassing van de open standaarden (met name in de B&U)

Publicaties en bijeenkomsten

- Het Gebruikers Comité bereidt een notitie voor over de positionering van VISI t.o.v. softwareplatforms zoals SharePoint. Het concept bevat een samenvatting over de voors en tegens van VISI en SharePoint en veel achtergrondinformatie.
- De VISI Leidraad (het specificatie document van de VISI-systematiek) wordt opgewerkt voor versie 1.5/1.6. Dit is het sluitstuk van een nieuwe versie, en komt gereed nadat de software voor het keurmerk is getest. Planning was gereed oktober 2016, maar de implementatie van versie 1.6 is niet volgens planning gereed gekomen, waardoor het afronden van de Leidraad ook is uitloopt naar 2017
- Op 12 april 2016 is in Amsterdam een VISI-gebruikersbijeenkomst gehouden in het teken van 'VISI in andere processen'. Aan de orde kwamen onder meer het adoptie-onderzoek in Amsterdam en de toepassing van VISI in het 'Freeze proces van Buitendienststellingen' (ProRail) en inkoop n.a.v. de Wet Maatschappelijke Ondersteuning (Amsterdam)
- Op 6 september en 22 november zijn de eerste gezamenlijke gebruikersbijeenkomsten van VISI en COINS gehouden. De gezamenlijke bijeenkomsten zijn goed ontvangen en deze samenwerking zal worden gecontinueerd. Alle programma's en presentaties staan op de website, zie: <http://www.crow.nl/vakgebieden/contracteren/visi-communicatie-in-de-bouw/bijeenkomsten>.

Beheer VISI Open Standaard

- De TC-leden zijn in werksessies (6 keer per jaar, telkens een dag, in-kind) bezig met de specificaties van de volgende release, versie 1.7. Dat loopt in 2017 door. Eén van de nieuwe verbeterpunten is de incorporatie van de open standaard 'Digikoppeling'. Deze toevoeging biedt meerwaarde, omdat het een aantal zaken m.b.t. veilige uitwisseling van berichten oplost.
- Intussen werkt het bedrijf Inqua in opdracht van BIM Loket aan een majeure update van de VISI standaard: VISI 2.0 (werktitel). CROW, als VISI beheerder, begeleidt dit project. In een notendop betekent VISI 2.0 voor gebruikers dat communicatie (nog) makkelijker wordt. VISI 2.0 is voorbereid om samen met COINS te gebruiken. De TC heeft VISI 2.0 in juni uitgebreid bediscussieerd en beschouwt deze ontwikkeling als een grote stap voorwaarts. De planning van dit project loopt wat uit tot in 2017. Uitwerking van de specificaties gebeurt in de nieuwe VISI-Leidraad. De planning is dat 1 april 2017 een eerste versie beschikbaar zal zijn. Bedoeling is om deze versie in een pilotproject toe te passen en definitief te maken. Mogelijkheden worden onderzocht bij de gemeente Amsterdam en Rijkswaterstaat. Eind derde kwartaal 2017 kan het project dan afgerond zijn. Om op de ptolu-lijst te kunnen blijven, zal VISI 2.0 opnieuw de procedure van Forum Standaardisatie moeten doorlopen; zo'n grote versiewijziging wordt namelijk niet automatisch afgedekt door het 'uitstekend beheerproces'.

Organisatie

- De VISI-organisatie (Stuurgroep, Kerngroep, Technische Commissie en Gebruikers Comité) opereerde in 2016 nog als vanouds. Aan de aansluiting bij BIM-loket wordt nog gewerkt.
- Er zijn 'terms of reference' (concept taakomschrijvingen e.d.) opgesteld voor onderdelen van een nieuwe

VISI compatibele software

- De beide VISI-leveranciers zijn hard bezig om versie 1.5/1.5 in de software te implementeren en te testen. Na een goedkeurende audit van TNO ontvangen zij (nog van CROW) weer het Keurmerk 'VISI compatibele software'. Streven is om het keurmerk 1.6 z.s.m. in 2017 rond te krijgen.
- Belangstelling van enkele andere leveranciers, waaronder het van oorsprong Duitse ThinkProjects en het Nederlandse bedrijf Future Insight heeft nog niet geleid tot concrete acties van hun kant. Het lijkt erop dat nieuwkomers opzien tegen de hoge investering om in te stappen. Er is geopperd om ook een 'lite'-versie van de systematiek te lanceren, maar dat heeft nog geen vorm en inhoud gekregen. De Stuurgroep heeft de overtuiging dat met VISI 2.0 de implementatie van VISI in softwaretools eenvoudiger zal worden en dat de werking en flexibiliteit van VISI 2.0 de noodzaak van een VISI lite overbodig zal maken.

VISI Internationaal

- Sinds 2016 is de CEN/TC 442 'Building Information Modelling' actief. Het BIM Loket is via de Nederlandse normcommissie 381184 'Informatie-integratie en interoperabiliteit' vertegenwoordigd in elk van de vier werkgroepen van deze CEN-commissie. Inmiddels heeft de de CEN/TC 442 de ISO 29481 (part 1 en 2; in feite VISI 1.3) onder de zogenaamde "Vienna Agreement" aangenomen als CEN-ISO norm.
- De toekomstige borging van de VISI standaard in ISO/CEN wordt naar verwachting in 2017 weer actueel zodra de ISO-29481-2 in review komt. CEN heeft deze geadopteerd, maar het blijft vooralsnog een standaard van ISO. Reden temeer om te zorgen dat Nederland met VISI 2.0 gesteld staat als de review van ISO 29481-2 op de agenda komt.
- Recente constatering uit het internationale circuit is dat het 'Building Collaboration Format (BCF) oprukt als vehikel om BIM-'delta-informatie' te transporteren. Komt uit de hoek van buildingSMART International. Hoewel BCF nog lang niet gelijkwaardig is aan VISI, bestaat het gevaar dat BCF als de facto-standaard gaat doorgroeien. Voordeel is dat het eenvoudig te implementeren is. Tegen die achtergrond steekt de behoefte aan een 'VISI-light' de kop weer op.

4.6 CB-NL

	Algemeen	Organisatie	Tijd	Geld
CB-NL				

Toelichting op de werkpakketten

Implementatie krijgt impuls, van aanbod naar vraag

- De Conceptenbibliotheek Nederland (CB-NL) voor de gebouwde omgeving is een digitaal woordenboek van bouwgerelateerde termen ('concepten'). De CB-NL is ontwikkeld als een 'vertaalmechanisme': het idee is dat bouwpartners hun eigen software en bijbehorende vocabulaire gebruiken en toch betekenisvol data kunnen uitwisselen in BIM-projecten.
- Na de lancering van CB-NL in 2015 en opname in het BIM Loket, is in 2016 ingezet op de toepassing van CB-NL in praktijkprojecten. Daarnaast richtte de aandacht zich op verdere uitbreiding van de mappings. Door deze mappings kunnen verschillende datasets (zoals normen, standaarden, bibliotheken) met elkaar worden verbonden, waarbij CB-NL als koppelmechanisme fungeert.
- Op 1 mei 2016 is een nieuwe release 1.1 van conceptenbibliotheek CB-NL gepubliceerd. Belangrijke wijzigingen ten opzichte van versie 1.0 zijn de toevoeging van concepten voor de koppeling met NL-Sfb, en is de koppeling met de ETIM-classificatie uitgebreid met kenmerken en kenmerkwaarden.
- De projectgroep heeft zich beraden op de vraag "hoe nu verder?". CB-NL is van meet af aan opgezet als een vocabulaire en een intermediair tussen digitale kennisbronnen op het internet. CB-NL kan alleen via samenwerking verder gestalte krijgen. In de afgelopen jaren is een duidelijke push vanuit CB-NL geweest. Dat was nodig om de basis, de "CB-NL core" neer te zetten zoals die nu is. De strategie voor de verdere ontwikkeling is om dit vooral vraag-gestuurd te doen. Uit de ervaring van afgelopen jaar blijkt dat dit hiervoor een nieuwe aanpak nodig is, omdat de vraag niet manifest is, hooguit latent aanwezig. Deze constatering heeft tot een aanpassing van de strategie geleid. Enerzijds door het verder ontwikkelen van CB-NL als "schakelbord" tussen open BIM-standaarden, bijvoorbeeld door CB-NL concepten te koppelen (mappen) aan externe bronnen. Zo is bijvoorbeeld een mapping met de OTL van Rijkswaterstaat gerealiseerd. Daardoor worden koppelingen tussen de OTL en bijvoorbeeld de eveneens aan CB-NL gemapte GIS-standaarden en NLCS mogelijk. Een onderzoek naar de mogelijkheden om CB-NL te koppelen met de buildingSMART Data Dictionary (bsDD) is in gang gezet. Anderzijds is ingezet op het gebruik van CB-NL in praktijkprojecten, waarvan hieronder enkele voorbeelden worden gegeven.

Praktijkprojecten

- Een aantal bouwbedrijven heeft onder leiding van Bouwend Nederland het initiatief genomen voor een Proof of Concept voor het zoeken en vinden van bouwmaterialen. Hierbij worden verschillende digitale databases via CB-NL met elkaar verbonden. De eerste resultaten van dit project worden begin 2017 verwacht.
- Vanuit UNETO-VNI is het initiatief ontstaan om een Uniforme Objectenbibliotheek op te zetten voor het genereren van grafische weergaven van installatieobjecten in modellersoftware. Voor het genereren daarvan wordt, naast ETIM en IFC, CB-NL gebruikt. Met CB-NL kan de gebruiker een eerste selectie maken van het concept waar een 'generiek' object van moet worden gegenereerd. Daarnaast wordt CB-NL gebruikt als koppelmechanisme voor digitale bronnen die informatie over passende producten voor dat object kunnen bevatten. Ook hier worden de eerste resultaten begin 2017 verwacht.
- Begin 2016 voerde de gemeente Amsterdam een verkenning uit naar de mogelijkheden om CB-NL in te zetten bij de ontwikkeling van een Object Type Library (OTL) voor het project Zuidasdok. De testcase was erop gericht om te onderzoeken of de inzet van CB-NL kan helpen om de ontwikkeling van een OTL te versnellen. Vanwege de zeer positieve bevindingen heeft de gemeente Amsterdam, besloten om CB-NL daadwerkelijk te gaan inzetten. De objecten uit de lijsten van de Amsterdamse organisatieonderdelen Waternet, Metro & Tram en Verkeer & Openbare Ruimte, zijn gekoppeld aan CB-NL³. Dat wil zeggen dat van elk object is aangegeven met welk concept in CB-NL deze overeenkomt, of daarvan een verbijzondering (subtype) is. Dit noemen we mapping. De verschillende objectenlijsten konden nu door deze mappings aan elkaar worden verbonden in een heldere structuur op basis van CB-NL. De doublures konden er zo ook worden uitgehaald. Door deze werkwijze kon Amsterdam op een snelle manier een eigen objecttypebibliotheek vormen voor het project. Dit is nodig voor de digitale gegevensleveringen door de aannemers tijdens de bouw en bij de oplevering. Amsterdam gaat de resultaten van het project

gebruiken als opstap naar een OTL, die de basis moet vormen voor het beheer van de bezittingen van de gemeente Amsterdam.

CB-NL is een “parel van linked data”

- CB-NL maakt gebruik van linked data, een methodiek om gegevens te structureren en via het web met elkaar in verband te brengen. Maar waar kan je linked data eigenlijk toepassen? Is linked data meer dan een buzzword? Het Platform Linked Data Nederland nam de proef op de som door een oproep te plaatsen voor de beste linked data-toepassingen. Het leverde naar eigen zeggen vijftien “pareltjes” op, die werden gebundeld in een [boekje](#). De toepassingen lopen uiteen van de farmaceutische industrie tot de culturele sector en van basisregistraties tot vreemdelingenbeleid. CB-NL is terug te vinden op pagina's 48-49 van het boekje. Op 27 juni werd de eerste editie van de publicatie uitgereikt aan de deelnemers van een symposium van het [Platform Linked Data](#).

Sturing en beheer

- Ook zijn de eerste stappen gezet voor de inrichting van een beheerorganisatie. Er is eind 2016 een stuurgroep ingericht en een technische werkgroep. Samenstelling van de stuurgroep: Jacqueline Meerkerk, Joppe Duindam, Peter Zwakhals, Harry Louwenaar, Dik Spekkink en Henny Stolwijk. Samenstelling van de technische werkgroep: Bart Bink, Hans Schevers, Dik Spekkink en Henny Stolwijk.

4.7 IFC (geen rapportage ontvangen)

	Algemeen	Organisatie	Tijd	Geld
<i>Nationaal Model BIM Protocol / Uitvoeringsplan</i>				

4.8 City GML

- CityGML 2.0 is gepubliceerd sinds april 2012. Dit is ook de versie die in IMGeo wordt toegepast. Binnen het Open Geospatial Consortium (OGC) wordt momenteel gewerkt aan versie 3.0 door de CityGML standards working group (SWG). Geonovum is actief in deze werkgroep. Mogelijke wijzigingen zijn onder andere een nieuw Levels of Detail concept, een op IMGeo geïnspireerde uitbreiding voor overige constructies (met name infrastructurele bouwwerken e.d. anders dan gebouwen, bruggen en tunnels – deze waren in CityGML 2.0 al opgenomen), een oplossing voor dynamische (wijzigende) objecten en eigenschappen, en mogelijk nog andere dingen. De geplande publicatietijd van CityGML 3.0 is begin 2017.

4.9 IMGeo

- IMGeo versie 2.1.1, gepubliceerd in 2012, is de uitwisselingsstandaard voor publieke organisaties van grootschalige geografie met een schaalbereik van ca. 1.500 – 5.000. Het wettelijk verplichte informatiemodel van de BGT vormt een integraal onderdeel van IMGeo.
- IMGeo bevat afspraken over uitwisseling van plus- en beheertopografie en is geschikt voor uitwisseling van 3D geo-informatie omdat het is afgestemd met CityGML. Naast fysieke objecten kent IMGeo ook registratieve gebieden, zoals wijken, buurten en waterschappen en functionele gebieden. Op dit moment vindt de vulling van de dataset plaats door integratie en afstemming van bestaande grootschalige informatie. In de loop van dit jaar zal dit nagenoeg zijn voltooid.
- In het vierde kwartaal 2016 is begonnen met de uitwerking van de nieuwe documentatie. Die is bedoeld voor na de transitie (in de loop van 2017) en zal aanpassingen en wijzigingen t.o.v. de huidige versie bevatten.

4.10 ETIM / SALES in de Bouw

- De basis ETIM classificatiestandaard kent in Nederland een brede en stabiele toepassing. De belangrijkste actuele ontwikkeling voor ETIM is het door Uneto-VNI geïnitieerde project ETIM-RT, de uitbreiding van het ETIM model met parameters voor rekenen en tekenen. Daarmee wordt de aansluiting met BIM-objectbibliotheken gerealiseerd. De resultaten van dit project zijn in het eerste kwartaal van 2016 overgedragen aan Ketenstandaard, die het beheer en de verdere doorontwikkeling zal gaan verzorgen.
- De uitkomsten van ETIM-RT vormen de basis voor het vervolgproject UOB, een op de ETIM-RT standaard gebaseerde Uniforme Objecten Bibliotheek. Gestart als Nederlands project zal ETIM-RT naar verwachting snel een internationaal vervolg krijgen. De naam is daartoe gewijzigd in ETIM MC (MC staat voor Modelling Class). In dit project levert Ketenstandaard de Uniforme Object Definities (UOD) en de Uniforme Mapping Definities (UMD), zodat aansluiting op ETIM is gegarandeerd.
- ETIM International groeit nog steeds sterk en kent inmiddels deelnemers in 14 landen, door de toetreding van USA/Canada is ETIM op weg van een Europese naar een wereldwijde standaard te groeien.
- Daarnaast zijn we vanuit Ketenstandaard druk bezig met nieuwe projecten, zoals de toepassing van ETIM in de staalbouwsector, het uitbreiden van de dienstverlening met waardevolle noviteiten als een conversietool, enz. De pilot met de staalfederatie betreft niet alleen de toepassing van ETIM, maar ook de implementatie van de SALES berichten voor de staalsector.
- Versie INSBOU004 van de SALES berichtenstandaard is sinds 2015 gefaseerd gepubliceerd. Met de softwarebedrijven is de afspraak gemaakt dat ze in 2016 de nieuwe versie van de standaard in hun software hebben geïmplementeerd. Dus vanaf nu zal ook in de praktijk deze nieuwe versie kunnen worden gebruikt, die veel nieuwe mogelijkheden biedt als bijvoorbeeld het uitwisselen van artikelen met variabelen. In de toekomst zal ook met Bèta releases van de standaard gewerkt gaan worden, zodat het mogelijk wordt nog flexibeler in te spelen op ontwikkelingen in de markt, dit wordt nu getest bijvoorbeeld voor opname van ETIM-RT in het XML productbericht. Verder zal binnenkort de (KOVRA) pilot worden afgerond met de woningcorporaties, waarmee toepassing van de SALES standaard ook voor die sector mogelijk wordt. Dit mede door het toevoegen van bericht voor onderhoudsopdracht en- status
- De samenhang tussen ETIM, SALES en de GS1-standaards neemt steeds meer toe en dat was ook het oogmerk voor de fusie. Zo zijn de 150 deelnemers van GS1 uit de bouw en installatiesector overgedragen aan Ketenstandaard, omdat zij meer en gerichtere ondersteuning kunnen krijgen bij invoering, gebruik en verbreding van de SALES. Ketenstandaard heeft immers haar wortels in de bouw- en installatiesector en beschikt daarom over specifieke sectorkennis en een uitgebreid netwerk. GS1 blijft nauw betrokken bij het beheer en onderhoud van SALES vanuit haar expertise van barcoding en XML-standaards. Ook blijft GS1 de bouw- en installatiesector internationaal vertegenwoordigen in haar netwerk.
- Omdat de uitbreiding met ETIM-MC veel extra werk met zich meebrengt, heeft Ketenstandaard een extra medewerker aangetrokken.
- Het aantal deelnemers van Ketenstandaard is flink toegenomen. Met name de oplevering van de pilot tussen woningcorporaties en comakers heeft veel nieuwe deelnemers opgeleverd, waaronder enige tientallen woningcorporaties en onderhoudsbedrijven.